

לכבוד:
מנהלי/ות התיכונים
מנהלי/ות החטיבות העליונות
רכזים/ות ומורים/ות בחטיבה העליונה

תוכנית : מתווה לקורס "סוגיות נבחרות במשנת הרב קוק" במקצוע מחשבת ישראל ממ"ד

סמסטר ראשון בתיכון¹

♣ קישור למפגש חשיפה לתכנית
♣ קישור לרישום לתכנית - למנהלים

רקע

משרד החינוך גאה להציג תוכנית חדשנית ופורצת דרך המאפשרת לתלמידי תיכון להתחיל את דרכם האקדמית כבר במהלך לימודי התיכון. התוכנית, "סמסטר ראשון כבר בתיכון", מהווה צעד משמעותי בגישור בין החינוך התיכוני להשכלה הגבוהה. במסגרת התוכנית, תלמידי התיכון יכולים ללמוד קורסים אקדמיים מקוונים המוכרים כחלק מתוכנית הלימודים שלהם ומקנים להם נקודות זכות אקדמיות. הלמידה מתבצעת בהנחיית מורי בית הספר, אשר עוברים הכשרה מיוחדת בליווי המוסדות האקדמיים השותפים. החדשנות בתוכנית באה לידי ביטוי במספר היבטים מרכזיים. ראשית, היא מנגישה את ההשכלה הגבוהה לכלל התלמידים, תוך שימת דגש מיוחד על הפריפריה החברתית והגיאוגרפית. שנית, היא מאפשרת לתלמידים להתנסות בשיטות למידה חדשניות ועדכניות, המותאמות למאה ה-21. ולבסוף, היא מקצרת את משך הזמן הנדרש להשלמת תואר אקדמי בעתיד.

רציונל

התוכנית החדשה היא נדבך נוסף בתפיסת מחשבת ישראל ממ"ד בכלל ובחטיבה העליונה בפרט. על פי תוכנית הלימודים במחשבת ישראל לחינוך העל-יסודי.

תוכנית סמסטר ראשון בתיכון מאפשרת ללמד את הקורס האקדמי בשיעורי מחשבת ישראל בכיתה על-ידי המורה לתחום זה ועל-פי מערכת השעות, וכמו כן הציון בקורס האקדמי יהיה רכיב בציון הבגרות במקצוע וגם יקנה 4 נקודות זכות אקדמיות.

¹ למשרד החינוך שמורה הזכות לעדכן פרטים הנוגעים למתווה התוכנית, למבנה ולתכנים ככל שיידרשו וככל שיימצא לנכון. כל עדכון שכזה יוצג מראש למורים שילמדו בתוכנית.

הקורס "סוגיות נבחרות במשנת הרב קוק" יחשוף בפני הלומדים את תולדות חייו ומשנתו המיוחדת של הראי"ה קוק זצ"ל, רבה הראשי הראשון של ארץ ישראל. הקורס יעסוק בסוגיות היסטוריות בעלות משמעות רלוונטית לחיים שלנו כיום במדינת ישראל. לדוגמא: מערכת היחסים בין הציבור הדתי והציבור החילוני (מסע המושבות), העמקה במבנה הנפשי של הדור והתמודדות עם בעיות אמוניות (מאמר הדור) ונושאים רבים נוספים. כמו כן, התלמידים והתלמידות ייחשפו להגותו העשירה של הרב קוק המהווה אבן יסוד בהשקפת עולמה של הצינונות הדתית. תהליך הלמידה ילווה בדילמות, סרטים ודרכי הוראה חדשניות.

מבנה הלמידה

הכיתות בתוכנית הן הכיתות האורגניות והן תלמדנה במהלך שיעורי מחשבת ישראל את הקורס האקדמי של מכללת אורות: "סוגיות נבחרות במשנת הרב קוק". לימודי הקורס ישתלבו בשעות המובנות במערכת. תהליך הלמידה יתבצע הן בלמידה עצמאית בכיתה מול מחשב (סרטים, דילמות, שאלות חשיבה, מקורות העשרה) והן בלמידה פורונטלית בהובלת המורה הקבוע למחשבת ישראל.

הוראת תוכני הקורס האקדמי יתחילו במחצית א' של כיתה יא או י"ב, ויסתיימו בתום המחצית השניה של תשפ"ו. הבחינה בקורס תתקיים במכללת אורות לאחר סיום הלמידה. מפמ"ר מחשבת ישראל וצוות ההדרכה מעורבים יחד עם הצוות האקדמי בהתאמת תכני הקורס לרמה המתאימה לתלמידים ולתלמידות. התלמידים יגשו לבחינת הבגרות בהתאם לתאריך שייקבע על ידי אגף הבחינות.

התלמידים המשתתפים בתוכנית "סמסטר ראשון בתיכון" ייבחנו במסגרת הבגרות הגמישה, בבגרות חיצונית על אחד הפרקים הארוכים, שאינו פרק שני (פרקים: ג, ד, ו)

בתי ספר שבחרו בתשפ"ה במסלול הבגרות הגמישה:

התוכנית ה"רגילה"	סמסטר ראשון בתיכון
30% ציון פנימי, בית-ספרי (הערכה חלופית)	30% ציון פנימי, בית-ספרי (הערכה חלופית)
20% משימה מבוקרת	20% משימה מבוקרת
50% ציון חיצוני	30% הקורס האקדמי
הנושאים עליהם נבחנים בבגרות:	20% בחינת בגרות "מקוצרת"
פרק שני – חובה	פרק אחד ארוך שאינו פרק שני (פרקים ג, ד, ו)
פרק ארוך נוסף (פרקים ג, ד, ו)	

בתי ספר שבחרו בתשפ"ה במסלול הבגרות הישן:

התוכנית ה"רגילה"	סמסטר ראשון בתיכון
30% ציון פנימי, בית-ספרי (הערכה חלופית)	30% ציון פנימי, בית-ספרי (הערכה חלופית)
70% ציון חיצוני	34% הקורס האקדמי
הנושאים עליהם נבחנים בבגרות:	36% בחינת בגרות "מקוצרת"
פרק שני – חובה	פרק אחד ארוך שאינו פרק שני (פרקים א, ג, ד, ו)
פרק ארוך נוסף (פרקים א, ג, ד, ו)	ופרק אחד קצר
ופרק אחד קצר (פרקים ה, ז)	

חלוקת שעות מומלצת:

2 שעות שבועיות- סוגיות נבחרות במשנת הרב קוק

1 שעה שבועית- אמונה וגאולה

התכנים

התכנים הם התכנים של הקורס שפותח על-ידי מכללת אורות. התכנים עברו התאמה לצרכים הייחודיים של תלמידי התיכון, כאשר הקורס הסמסטריאלי הקיים יותאם למסגרת בית ספרית. ההתאמות הללו יאפשרו לתלמידי כיתה הטרוגנית ממוצעת במערכת החינוך לעמוד בהצלחה באתגר האקדמי של התוכנית. תכני הקורס מופיעים להלן בפירוט.

תפקיד המורה

המורה למחשבת ישראל הוא/היא המורה בקורס המלמד/ת את התלמידים. המורים יקבלו גישה מלאה לאתר הקורס ולתכניו. האתר יספק למורה ערכות מלאות הכוללות מערכי שיעור, מגוון תרגילים וחומרי העשרה.

הערכה

הרכב ציון הקורס:

50% - מבחן על תכני הקורס שיתקיים במכללה

40% - ביצוע משימות הקורס

10% - תלמידאות

למה התוכנית כדאית לתלמידים?

- ✓ התלמידים זכאים להכרה אקדמית (אקרדיטציה) על לימודיהם.
- ✓ הלומדים בתוכנית יקבלו בonus לציון הקורס כשזה יומר לציון בתעודת הבגרות.
- ✓ התלמידים בקורס הם במעמד סטודנט של המוסד האקדמי. בעבור התלמידים יש בזה התנסות מעצימה כשלעצמה.

למה התוכנית כדאית למורים?

- ✓ המורים יקבלו הכשרה ייעודית להנחיית הקורס, שתוכר גם לצורך גמול.
- ✓ המורים ייהנו מחומרי הוראה מקצועיים, הכוללים מערכי שיעור, מצגות, תרגילים ועוד, שיהפכו את מלאכת ההוראה קלה יותר.
- ✓ המורים יזכו להוביל את תלמידיהם בתוכנית ייחודית ראשונה מסוגה בישראל.

שנת תשפ"ו

אנו מזמינים את כלל בתי הספר להצטרף לתכנית בשנה"ל תשפ"ו. אין חובה שכל כיתות השכבה יצטרפו, ובהחלט אפשר לצרף בשלב זה רק כיתה אחת מבית הספר או כיתה אחת לכל מורה, לבחירת בית הספר.

תוכני הקורס - תכנית הוראה מפורטת [יחידת הוראה אחת = 45 דק']

מטלות	דרכי הוראה	נושאי הלימוד ביחידה	יחידות ההוראה
מענה על שאלות העוסקות בילדותו, נעוריו ובחרותו של הראי"ה	קריאת מאמרים בנושא	"השאיפה לשבת בארץ הקודש התגלתה בימי הילדות" – ילדות ובחרות	1-4

5-8	תורת חוץ לארץ – עיסוק בטעמי המצוות כתגובה לאתגרי התקופה, ו"חזון הצמחונות והשלום"	סרטוני דילמה המציגים את הויכוח בנושא "טעמי המצוות" לימוד נושאים עיקריים מתוך הספר "חזון הצמחונות והשלום" העמקה בנושא דילמת הצמחונות, ויחסו של הראי"ה קוק לנושא	בחירת אחד מטעמי המצוות בהם עוסק הראי"ה, ותרגומו לשפת זמננו יישום כלים להתאמת שיטתו של הראי"ה קוק במציאת טעמי מצוות הקשות להבנה, להסברת מצוות בדורנו באמצעות צילום עצמי של סרטון/העלאת מטלה כתובה
9-12	רבנות יפו ו"מאמר הדור"	סרטון דילמת יחס הציונות הדתית לחברה החילונית לימוד עקרונות המאמר מתוך כתבי הרב קוק, ולימוד מאמרים שנכתבו על המאמר ועוסקים בהתאמתו לדורנו	קיום דיון המשלב מיומנויות "דיבייט" באמצעים מקוונים, בין התלמידים לאור המאמרים שקראו, על רלוונטיות "מאמר הדור" למאפייני דורנו
13-16	מסע המושבות ומאמר הראי"ה "מסע המושבות" על המחנאות בעם ישראל	סרטון דילמת סוגיית השבטיות במדינת ישראל לימוד עצמי של התהליכים שקדמו למסע, והתמקדות עצמאית מונחית של התלמיד בביקור הרבנים באחת מהמושבות לפי בחירתו	תיאור ביקור הרבנים באחת המושבות, באמצעות "פודקאסט". מה היה בביקור? את מי פגשו? האם היו אירועים מיוחדים? מה הצליחו לקדם בביקורם במקום? משימת תכנון "מסע מושבות בן דורנו", לאן יתקיים המסע? מה יהיו מטרותיו? את מי תקחו למסע זה? את מי תנסו לפגוש במסע?

17-20	יחס הראי"ה קוק ל"בנים שעזבו את הדרך" - הדתל"שים	סרטון דילמת סוגיית הדתל"שים בחברה הדתית. לימוד עיקרי התכתבות הראי"ה בנושא עם הרב דובער הלוי מילשטיין, מ"אגרות הראיה"	יישום תורת הרב קוק באמצעות הקלטת סרטון לצוותי הדרכה בתנועת הנוער (עמיתי התלמיד), העוסק בנושא
21-28	סיור ויום עיון במכללת "אורות ישראל"	מפגש עם צוותי ההוראה במכללה, פיקוח מחשב"י במשרד החינוך, אישים הקשורים למשנתו של הראי"ה קוק	משימת סיכום יום העיון
29-32	"על במותינו חללים" – מסירות הנפש על ארץ ועם ישראל בהגות הראי"ה	לימוד מאמר "על במותינו חללים", דיון במקורותיו והבנת יחס הראי"ה למוסרי הנפש במלחמה על ארץ ישראל	הכרות עם אישיותו של אחד מנופלי מלחמת "חרבות ברזל". התבוננות ב"נקודות האור" שהפיץ בחייו. לימוד מקור במחשבת ישראל המתאים לדמות הנופל, ומבטא את אישיותו והצגתו באמצעות פורום מקוון
33-36	לאומיות במשנת הראי"ה קוק	לימוד דרשת "הדגל" של הראי"ה קוק. הבנת דילמת הלאומית שבה עסק הרב קוק מול גורמי היישוב הישן או גורמים ליברליים המתנגדים ללאומיות וציוניות	הבעת עמדה בכתב לאור משנת הראי"ה קוק בסוגיית לאומיות מול אוניברסליות בעולם כיום
37-40	ישיבת "מרכז הרב" ושיטתה החינוכית והלימודית	קריאה על תהליך הקמת הישיבה	משימת הכרות עם המוסדות החינוכיים

ההולכים בדרכו של הראי"ה קוק	ומטרותיה, דרך לימוד מחשבת ישראל בישיבה		
קיום דיון בין הלומדים דיון על חשיבות רבנות ראשית בדורנו, לאחר לימוד משנת הראי"ה בנושא	קריאה על מטרותיו של הראי"ה בהקמת הרבנות	הקמת "הרבנות הראשית" – חזון ומציאות	41-44
יצירת סרטון המבוסס על משנת הרב קוק, כתשובה על הדילמה בנושא זה	סרטון דילמת "חופש האומנות" והיצירה, למול הקפדה על תורה ומצוות (דילמות צניעות, שימרת שבת) לימוד הקדמת הראי"ה קוק לשיר השירים	"מי שיש לו נשמה של יוצר" – יחסו של הראי"ה קוק לאומנות ויצירה	45-48
	הכרות עם דמויותיהם של שלושת התלמידים, הכרת יומן הרב הנזיר, עיון בדברי הרצי"ה בנושאים אקטואליים: גיוס בני ישיבות, היחס למדינה, התמודדות עם שנאת חינוך	תלמידיו הגדולים של הראי"ה – הרצי"ה, הרב חרל"פ, הרב הנזיר	49-52
משימת סיכום יום העיון	סיור מודרך בבית הרב קוק וביישוב הישן, הכרות עם הממצאים המוזיאוניים במקום, מפגש עם תלמידים שלמדו בבית הרב קוק	ביקור וסיור בבית הרב קוק וביישוב הישן	53-60
		מבחן על תכני הקורס, שיתקיים במכללה	

הרישום לתכנית פתוח עד ליום 8 ביוני 2025.
תוצאות ההרשמה יתפרסמו ביום 16 ביוני 2025.

בכל שאלה נוספת אפשר לפנות לח"מ או למדריכים/ות במחוזות.

בהוקרה רבה וברכת הצלחה,

הרב ד"ר יוחאי רודיק, מפמ"ר מחשבת ישראל בחינוך העל-יסודי
ד"ר ישראל לוינגר, מדריך בכיר ומרכז הקורס

העתקים:

ד"ר טלי יניב, יושבת ראש המזכירות הפדגוגית
נרית כץ, מנהלת אגף אקדמיזציה ולמידה דיגיטלית